

**SPIEGEL
VAN HET
MENSELIJK
BEDRIJF**

door

Jan Luyken jr.

Jan Luyken jr., in het eerste kwart van de twintigste eeuw geboren, bracht zijn jonge jaren in hoofdzaak door met het ontcijferen van wat anderen op schrift hadden gesteld. De vaardigheden die hij zich aldus eigen maakte, brachten hem tot het besluit, met eigen voortbrengselen zijn medemensen op dezelfde wijze aan het werk te zetten. Hij schreef enige bundels gedichten en aforismen die uitsluitend in privé-uitgaven verschenen zijn en buiten de handel gehouden.

Met zijn *Spiegel van het Menselijk Bedrijf* heeft hij het gelijknamige werk van zijn verre voorvader niet in de schaduw willen stellen, doch slechts een variant leveren op diens devote en didactische poëzie. Junior bestrijkt heel de moderne bedrijvigheid en biedt in enkele regels een scherpe karakteristiek van de vele vormen van menselijk zwoegen en streven. Men kan dan ook zonder overdrijving zeggen dat hier de heden-daagse maatschappij en de mensen die haar bevolken, ten voeten uit zijn weergegeven.

Achter deze eigenaardige Jan Luyken jr. gaat een bekend Hollands dichter schuil. Misschien vindt u ook uit wie...

Spiegel van het Menselijk Bedrijf

Spiegel van het Menselijk Bedrijf
door
Jan Luyken jr.

— 1766 —

De Astroloog

Geen sterrenwereld is zo hoog
of hij kan haar bereiken
door met zijn astrologisch oog
haar in de ziel te kijken.

De grilligheid van 't lotsbestel
herleidt hij tot conjunctie,
iets intersterrigs oftewel
een bovenaardse functie.

De Bakker

Als hij niet warm is, is de bakker koud
en is zijn brood iets tussen vers en oud.
Vandaar dat men de bakker dient te loven
die staat te zwoegen voor zijn eigen oven.
Men ruikt van 't ware bakkersvak de geur
reeds om het hoekje van de winkeldeur.

De Begrafenisondernemer

Wat wacht ons na dit tranendal?
Een vuurpoel of een eeuwig bal?
Hoe het ook zij, bij elke uitvaart
is er ten minste één die buit gaart.

Geheel volgens beschaafde normen
draagt hij ons over aan de wormen,
ten blijke waarvan hij naar klasse
ons uit de wereld op laat krassen.

De Belastingontvanger

Een scherpe blik ziet de ontvanger
als visagist naar eigen zin:
zijn handwerk maakt gezichten langer
en trekt er diepe rimpels in.

Wat zou het een voldoening geven
als, slachtoffer van 't eigen spel,
ook hij, slechts eenmaal in zijn leven,
onthaald werd op een dwangbevel.

De Bloemist

Al naar des afnemers behoefte
verleent hij met boeket of krans
aan blijde dan wel aan bedroefde
gebeurtenissen geur en glans.

Bij trouw- en uitvaartplechtigheden
is niemand meer gebaat dan hij,
dank zij zijn gave hen te kleden
in een gepaste poëzij.

De Boekhouder

Het kille cijfermateriaal,
naar scha of winst gespreid,
wordt tot een diep bewogen taal
die nu eens juicht, dan schreit.

Maar is het jaar ten eind gespoed,
dan komt de cijferdans
tot rust in een met vast gemoed
vervaardigde balans.

De Boer

Alsof hij uit de kluiten is gewassen,
zo staat de boer daar in de grond geplant.
Geen voor- of tegenspoed kan hem verrassen,
want wat hem ook gebeurt, hij heeft het land.

Lang heeft hij voortgeploegd, zijn rug gebogen
bij het hanteren van zeg riek of hark.
Nu dingt hij naar de zegen uit den hoge,
geassisteerd door een machinepark.

De Bokser

Zelfs als een zware slag hem treft,
raakt hij niet uitgeteld,
daar zich zijn banksaldo verheft,
ook als hij wordt geveld.

Geen deugd die zo rijk wordt beloond
als spierkracht die zich roert,
de tegenstander niet verschoont,
maar hem deskundig vloert.

De Bollenkweker

Niet met oudjaar en in de pan,
maar in de lentelucht
vertoont de ware bollenman
ons van zijn vlijt de vrucht.

Terwijl de schare, kleurbelust,
met duizenden op hol slaat,
gaart hij zijn winst in alle rust,
totdat hij ervan bol staat.

De Burgemeester

De hechtst doortimmerde gemeente
verviel tot vormeloos gesteente,
stond aan haar hoofd niet een figuur
met een gezaghebbend postuur.

Zowel in open lucht als raadzaal
is hij een welbespraakte praatpaal,
te onderscheiden aan de keten,
rondom zijn borstpartij gezeten.

De Clown

Een met een lach besmeerde faun
die door zijn springerige grollen
de burgerij doet schuddebollen,
ziedaar ten voeten uit de clown.

Maar slechts wanneer er in zijn borst
een hart klopt dat schier is bezweten
van smart, kan men met reden spreken
van een menswaardige hansworst.

De Copywriter

Hoe zit het met de copywriter?
Is hij een streler of een bijter?
Als simulant een ware koning,
doopt hij zijn pen graag diep in honing.

En als de schare blijkt te trappen
in wat hij haar heeft voor staan klappen,
voelt hij zich zo intens bekoord
dat hij geloof hecht aan zijn woord.

De Demonstrant

Is er een grond om te betogen,
bijvoorbeeld onrecht, aangedaan
aan eigenaars van glazen ogen
of frietverkopers in Oostzaan,
dan snelt hij steigerend naar buiten
en brengt een massa op de been
die leuzen slingert naar de ruiten
van het grootburgerlijk gemeen.

De Deurwaarder

Een deurwaarder is iemand die
gestaag van deur naar deur waart
en daar in een fysionomie
met een verschoten kleur staart.

Want achter zijn gestalte zweeft
de bijl der executie,
waarbij het laatste meubel sneeft,
getroffen door vendutie.

De Directeur

Het wezen van de directeur
kan men het best ervaren
door uren achtereen een deur
die dicht is aan te staren.

Pas dan krijgt men de indruk van
een wereld die privé is
en één die voor de kleine man
met al zijn wel en wee is.

De Dirigent

Wie is het die zo hoog verheven
de luisteraars zijn rug toekeert?
Het is de man wiens stok het leven
van strijk-, blaas-, slagwerk dirigeert.

De drift der muzikale stormen
beteugelt hij tot harmonie.
Voor aan geluid verslaafde wormen
is hij der goden evenknie.

De Doodgraver

Al is zijn bezigheid geen leuke,
zijn handen blijven altijd jeuken
naar kuilen graven voor de resten
van de naar betere gewesten
geroepen. De hoogste ome
wordt door hem in de boot genomen
en liefst zou hij ook voor zich zelven
de laatste ligplaats willen delven.

De Econoom

Zijn koele brein speelt met getallen
gelijk een tennisser met ballen,
en zegt de wereld reeds bij voorbaat
hoe straks de conjunctuur er voorstaat.

Bij welvaart noch in tijd van crisis
verheelt hij dus dat hij niet vies is
van de allure van profeet,
al is het er ook een die brood eet.

De Feministe

Trots als een draver in de piste
loopt daar voor een bezielde stoet
de doelbewuste feministe
met haar van vuur vervuld gemoed.

Het merk van blauwkousen of heksen
wordt haar niet langer ingebrand.
Zij is de leidster van de sekse
die zich volledig heeft vermand.

De Gastarbeider

In verre landen aangeworven,
verscheen hij hier, door nooddrift sterk,
en daar hij anders was gestorven,
deed hij met smaak het vuile werk.

Zolang de conjunctuur gedijde,
was hij èn underdog èn gast.
Daarna iets tussen deze beiden:
een niet meer af te schudden last.

De Kastelein

Schoon hij bij tijd en wijle grapjast
en ook een neutje niet versmaadt,
verheft hij zich achter de tapkast,
een rots die elke zee weerstaat.

En wie te grondig heeft genoten
en al te heftig boert of hikt,
wordt door hem met een onverdroten
gebaar de ruimte in gemikt.

De Leeuwentemmer

Geen leeuw schudt zo verwoed zijn lokken
of hij weet met geduld en vlijt
der dieren koning om te fokken
tot een soort huppelende geit.

Zulks tot vermaak van een publiek
dat eerst geheel voldaan mag heten
wanneer, omklaterd door muziek,
de tem-artiest wordt opgegeten.

De Leraar

De wijsheid die hij heeft vergaard
giet hij in les na les
uit over schepselen wier aard
zich dank zij dit proces
veredelt van naïviteit
tot het omheind bestaan
eens burgers die rechttoe, rechtaan
bedachtzaam grafwaarts schrijdt.

De Lokettist

Aan ieder die het nog niet wist
zij het hierbij gezegd:
het leven van een lokettist
voltrekt zich recht en slecht.

Achter een stevig raamwerk dient
hij trouw de maatschappij,
een nimmer wankelende vriend
der paperasserij.

De Minister

Wanneer de politieke buien
wat al te heftig op hem neerslaan,
rammelt hij met zijn portefeuille
en laat het parlement te keer gaan.

Maar als 't geweld der oppositie
hem van zijn rammelaar ontdoet,
gaat hij gekweld, doch vol ambitie
een nieuwe loopbaan tegemoet.

De Notaris

Zo iemand een passant mag heten,
dan hij, zij het in een verkeer
dat zich qua decibels kan meten
met het gemompel van een heer.

Waar sprake is van kapitalen,
besterft de stem het van ontzag
en strijkt, verzwakt tot ademhalen,
in dorre aktentaal de vlag.

De Opperstalmeester

De opperstalmeester bestaat
voornamelijk uit zilverdraad,
want zonder aanzien zijns persoons
hield men hem licht voor iets gewoons,
een man bijvoorbeeld die uit stalrest
en wat er verder aan verval rest
van paarden zijn bestaan opbouwt
en daar de geur van overhoudt.

De Opticien

Wat hij het allerliefste wil:
het oog aldus gestructureerd
dat ieder aanschijn met een bril
zou moeten worden gestoffeerd.

Inmiddels echter gaat zijn hand
gehoorzaam mee met 's werelds loop,
maakt kijkgereedschap en beplant
daarmee de neus van de myoop.

De Ouvreuse

Soms, in een schemerige zaal,
ziet men een nietig dwaallicht zweven,
alsof daar in geheime taal
het oog een teken wordt gegeven.

Geen film brengt zulk een mysterieuze
gewaarwording teweeg als zij,
de licht uitstralende ouvreuse,
die zwijgend zweeft langs rij na rij.

De Paukenist

Uit pure muzikale woede
behamert hij een dierenhuid
zo dat elk oor vertwijfeld tuit,
gegeseld als met honderd roeden.

Men ziet orkesten soms op slag
tot stom- en roerloosheid bevrozen
wanneer hij op de trommelvliezen
zijn klankgeweld loslaten mag.

De Programmeur

Opdat ons straks de denkmachine
als superwezen kan bedienen,
stopt hij haar vol met wat zijn eigen
hersens niet weten klein te krijgen.

Aldus geladen met problemen
die naar het giganteske zwemen,
vereeuwigt op zijn eigen houtje
het meesterbrein het kleinste foutje.

De Psychiater

Des divans smartelijk gekraak
verraadt van hoeveel ziel
dit meubelstuk maar al te vaak
in angst en wee beviel.

En hield de toverdokter niet
zijn hand gewillig op,
nooit kwam de mens met zielsverdriet
gelouterd uit het slop.

De Reporter

Hij puurt met pen of schrijfmachine
uit het berichtenareaal
de kruiden om die op te dienen
bij ochtend- of bij avondmaal.

De koudste hap kan hij verwarmen
met nieuws dat nog van hitte blaakt.
Hij is een weldoener der armen
wier mond naar hartigheden haakt.

De Romancier

In den beginne was er niet
het woord, maar het papier,
waarop zijn hand zich nederliet
als op een slapend dier.

Waar reine stilte was geweest,
ontstond een wild geraas,
niet ongelijk aan wat het feest
kenmerkt van Sinterklaas.

De Schilder

Stil voor het onbesmette doek
staat daar in afgetrapte broek
de schilder onder wilde haren
dromerig voor zich uit te staren.

Dan, eensklaps door de geest gedreven,
begint zijn hand zich uit te leven
en schaft de kunstgeleerden brood,
hetzij aanstonds of na zijn dood.

De Schoenpoetser

Waar ergens in de Lage Landen
treft men de schoenpoetser nog aan,
die met zijn toverende handen
dofheid in glans deed overgaan?

Hoe heeft zijn wrijvende gestalte
eenmaal het straatbeeld opgesierd.
Hoezeer verloor het aan gehalte
nu er de ongepoetstheid tiert.

De Schoonheidsspecialiste

Met haar gezalfde vingertoppen
beoefent zij pianospel
op wie verschrompeld is van vel
door dit te aaien en bekloppen.

Gekreukte weefsels trekt zij glad,
vergrijzing weet zij weg te spoelen.
Een rij van opgedofte smoelen
blijft achter langs haar levenspad.

De Tandarts

Wat rot is, trekt of vult de man
die, staande naast een stoel,
zijn instrumenten pakt en dan
inwerkt op uw gevoel.

En blijft de napijn in uw mond
soms tijds genadig uit,
de rekening slaat steeds een wond
die zich maar langzaam sluit.

De Trambestuurder

Zoekt men een schepsel welks bestaan
langs vaste lijnen heeft te gaan,
zie dan de trambestuurder aan,
altijd gehoorzaam aan zijn baan.

Slechts uiterst zelden zal men horen
van trambestuurders die ontsporen.
Ook dan is er nog niets verloren:
zij rijden straks weer als tevoren.

De Uitdrager

Zo ouderdom ooit schoonheid wordt,
dan in het winkelpand
des uitdragers die al wat dort
en schimmelt aan de klant
te brengen weet. Het goorst produkt
straalt in antieke pracht
wanneer hij er een prijs op drukt
die niemand had verwacht.

De Urbanist

De urbanist, modern profeet,
schudt uit zijn dorre hand
een woonwijk die de kim bekleedt
met wat hij heeft gepland.

Vandaar dat waar eens koe en gras
de mens hebben verrukt,
hij voortaan op beton en glas
wordt met zijn neus gedrukt.

De Verkeersagent

Eens, met manchet en staf gesierd,
een echte primus inter pares,
heeft hij het straatverkeer bestierd,
gelijk een vorst wiens woord gebaar is.

Toen, bij een stopbord geposteed,
is hij tot klepperman verheven
en later weggepromoveerd
door lichten die een knipoog geven.

De Verkoopster

Zoveel hoofden, zoveel zinnen
moet zij functioneel beminnen,
zoveel smaken en posturen,
zoveel kwebbelzucht en kuren
overleven met een lach,
dat zij in gedachten, strakjes
huiswaarts trippend op haar hakjes,
wel wat moorden plegen mag.

De Violist

Een strijker op het podium
belaadt zich met het odium
dat, om niet uit de gunst te raken,
hij veel strijkages dient te maken.

Troost vindt hij echter in het feit
dat van een muzikaliteit
die buigt voor het publiek verlangen
ook iets blijft aan de strijkstok hangen.

De Waarzegster

Met kaarten of met koffiedik,
dan wel met een kristal
verscherpt de waarzegster haar blik
totdat zij het heelal
zo grondig in de gaten heeft
dat zij met veel plezier
de klant iets van haar wijsheid geeft
in ruil voor bankpapier.

De Wisselwachter

Hij heeft nog nooit een wissel op
de eeuwigheid getrokken,
noch zal hij met zijn vingertop
iets op een zijspoor lokken.

Van al wat aan vrijbuitery
doet denken hoogst afkerig,
is hij naar wisselruiterij
niet in het minst begerig.

De Wijsgeer

In vroeger tijd peripatetisch,
nu met zijn zitvlak op een stoel,
bedrijft de wijsgeer zijn hermetisch
gemijmer over zin en doel.

Hij schept zichzelf alzo doende
een uitgebalanceerd gemoed
en licht, met 's werelds loop verzoende,
voor elkeen even diep de hoed.

De Zangeres

Onder haar kunstige coiffure
staat zij met soepel kaakgebeente
jubel en droefheid af te vuren
op een gewillige gemeente.

Straks, als zij zich heeft uitgezongen,
wordt haar nog nazwoegende boezem
door stormen van applaus besprongen.
Zij buigt en schommelt als een bloesem.

Inhoud

De Astroloog	5
De Bakker	6
De Begrafenisondernemer	7
De Belastingontvanger	8
De Bloemist	9
De Boekhouder	10
De Boer	11
De Bokser	12
De Bollenkweker	13
De Burgemeester	14
De Clown	15
De Copywriter	16
De Demonstrant	17
De Deurwaarder	18
De Directeur	19
De Dirigent	20
De Doodgraver	21
De Econoom	22
De Feministe	23
De Gastarbeider	24
De Kastelein	25
De Leeuwentemmer	26
De Leraar	27
De Lokettist	28
De Minister	29

De Notaris	30
De Opperstalmeester	31
De Opticien	32
De Ouvreuse	33
De Paukenist	34
De Programmeur	35
De Psychiater	36
De Reporter	37
De Romancier	38
De Schilder	39
De Schoenpoetser	40
De Schoonheidsspecialiste	41
De Tandarts	42
De Trambestuurder	43
De Uitdrager	44
De Urbanist	45
De Verkeersagent	46
De Verkoopster	47
De Violist	48
De Waarzegster	49
De Wisselwachter	50
De Wijsgeer	51
De Zangeres	52

Colofon

Spiegel van het Menselijk Bedrijf door Jan Luyken jr. werd in opdracht van Uitgeverij A. Manteau te Brussel, gezet in Plantin 11 en gedrukt bij Smits te Wommelgem; Boekbinderij Van Looy te Deurne zorgde voor de afwerking.

Grafische vormgeving Rikkes Voss

Copyright Maurits Mok, Delft, MCMLXXIX
D MCMLXXIX 0065 15
ISBN 90 223 0720 4